

Hát nem érdekes, ugyanakkor szívszorító, hogy a nagy asszonyoknak, a történelmet befolyásolóknak is van nevük?

Hogy a nagy, nemesi családoknak is nevük, történelmük van.

Csak nekünk nincs. A kulákcsaládoknak. Mi maradtunk csak névtelenek. Pedig mi többnyire itt maradtunk. Bennünket nem hívtak sehová, nem várt kitért karokkal a kapitalista külföld.

De a szocialista világnak se kellettünk. Szégyenfoltok voltunk. Kulákok. Zsíros, rohad kulákok. Vérszívók vagy ilyesmi.

S ez a szégyenfolt valahogy a miénk maradt. Kapni kaptuk, de megszoktuk. És mivel ismerős érzés volt, könnyen elfogadtuk talán később is.

Hogyan? Úgy, hogy anyám azt mondta, az apád nevéhez ne írd semmit. Én pedig évekig, egész iskoláskoromban le nem írtam a nevét. Pedig anyám nem félt. Megbecsült, kitüntetett munkásasszony volt. De azért jobb a békesség, meg mit leheszen tudni. Ezért hát elfogadtam apám névtelenségét. Velem meg jól bánt a szoc. társadalom. Diplomát szereztem, pedig akkor már anyám nyugdíjas volt. De nem volt tandíj.

S csak most, hogy újra magánkézbe kerülnek a földek, jutott eszembe, hogy mi lett, kié lett az apám földje.

Amin cseresznyéskertet telepítettek, s ahol egyszer, kamaszkoromban nap-számban szedtem cseresznyét. Megengedték, hogy húsz forintot keressek egy láda cseresznye után. Pedig azt hittem, elzavarnak. Mivel kulák-gyerek vagyok. De nem, megengedték. És azt láttam, hogy a falu lakói tisztelik apámat. És ma már azt is értem, hogy miért. Mert tudott nagy, alapvető veszteség után is élni. Élni és újrakezdeni. Mert volt, aki nem tudott. És volt kedve még gyereket is csinálni. Névtelenül, szerelemgyereket egy munkásnőnek.

S mi lett velem? Én milyen lettem? Nem tudom az okát, de meggazdagodni nem tudtam. Lehetőség biztosan lett volna rá, de én csak láttam a lehetőséget. Belevágni sose akartam. Pedig merszem az volt mindig anyámtól, biztatásom is, csak lehet, hogy a szégyennel, eredetem szégyenével az is belém égett, hogy minek, minek törekedni, hisz' úgyis leveszik. Pedig most, hogy jobban belegondolok, tényleg sok jó ötletem volt, amit nem valósítottam meg. Hisz' úgyis elveszik. Pedig hát azt hiszem, szívesen viselték volna a pólóimat az emberek, hogy IMF adós vagyok. Vagy adósrabszolga. Amikre pluszban még nadrágszíjba húzott családok lettek volna rányomtatva.

Legalább annyit mertem volna kifejezni, vagy csak megpróbálni kifejezni, hogy anyagilag veszélyeztetett nők, férfiak, családok élnek közöttünk. S ők legalább egy képpel a mellükön fejezhették volna ki, ilyen nehéz, olykor lehetetlen így élni.

Mert azért észrevettem azokat, akik hasonló cipőben jártak. De kifejezni, megmutatni, azt nem tudtam. Nem ismertem talán, nehogy bajt hozzak a családomra. Ahogy annak idején anyámra. Hát nem csináltam semmit. Ahogy apám nevét se írtam le. Pedig csak Juhász Jánosnak hívták. És nem volt sok földje. És se festményei,

se ménese, se híre kertjei nem voltak. Azokat ugyanis most visszakapnám, egy nemzetközi törvény alapján.

Csak a földjeit nem, azokat újra nem kapnám vissza. S az ötleteimet is elfújta a szél. És egyáltalán nem vagyok büszke a tesze-toszaságomra.

De mit tegyek? Apám könyveit az udvarára hordták, és elégették a szeme látára. Túlélte, de asztmás lett élete végéig.

Pár éve megtudtam egy határon túli magyartól, hogy a rám jutó földrészből én és a családom kellemesen megélhetnénk. Éjszakai műszakban dolgoztam éppen. És emlékszem, nagy csillagos ég volt fölöttem, és langy este, mikor az arcomat a szarba verték. Hogy élhettem volna gyönyörűn, mint Marci Hevesen, de nem lehetett. Túléltem.

Csak mostanában, hatvan felé jutott szembe, vajon hogyan hatott rám apám névtelensége. A történelem, a szövetkezetesítés, amibe valahogy én is belementem. Például azzal, hogy üresen hagytam az apám nevének helyét.

Úgy látszik, ez a számadásom ideje, mert ugyanakkor nagylelkű lettem, szívesen adok, ha tudok. És, és valahogy szívesen csináltam helyet. Helyet lakásban kóbor állatoknak, gyerekeknek. És helyet a szívemben, agyamban azoknak, akiket próbára tett a sors, Isten, történelem. Mert talán az izgatott, hogy nekik hogyan sikerült talpra állni.

Miután az orrunkat a saját szarunkba verték, lökték. De a saját helyemmel sose törődtem. Kikönyökölni, kitaposni magamnak sose jutott eszembe. A hely, a helyem valahogy magától adódott mindig. De emiatt sose éreztem sorstalannak magamat, vagy mások által irányítotttnak.

Talán mert apám se szerette a földet. Pesti srác volt eredetileg, dohánygyári munkás, mielőtt falura nősült. A föld meg volt, aztán valamivel több lett, de a szerzés nem izgatta apámat. Aztán pedig maradt a felelősség. A földért, a gyerekeiért, mert nem adta. Nem adta szívesen oda a földjeit, élete, gyerekei életének alapját. Ráfagyott a csizma a lábára reggelre, mikor a belépésre akarták rávenni. Hát belépett a szövetkezetbe. De a földjein tagként soha, egyetlen napot se dolgozott. A közeli városba ingázott inkább. És soha nem emlegette, mit vesztett. Tudott a jelennek élni, szeretett enni, anyámat csókolni, mesélni, tréfálkozni. Az apám volt. Tudott az apám lenni. És tényleg nem ütött meg soha, azt mondta pofonra hergelő anyámnak, hogy dehogy. Dehogy ütöm meg, fogja még eleget verni a sors.

S talán éppen ezért, e mondata miatt nem éreztem soha, hogy ver a sors. Fegyelmezett, önmaga által fegyelmezett ember lettem. Igaz, nő, de méltó, méltó valamire, amire csak férfiak szoktak méltók lenni.

Mondjuk, hogy ismerjék meg a sorsomat, ahogy a tietek is méltó lenne a megismerésre. Mert engem érdekel, kulákgyerek társaim, hogy mi lett veletek? Mi lett belőletek? Névtelen, középirtokos tömegek gyerekeiből ugyan mi lett? Mi lehetett? A szégyennel a szívükben?

Az ártatlanságuk hitével a lelkükben? Hogyan álltak talpra az apák? És aki nem tudott, azzal mi lett? És mi lett a fiakból? Szó nélkül, ahogy az apjuk, éltek

túl mindent? Vagy elakadtak az első társadalmi szögesdrótnál: Mert az volt, nem? A szégyen, a kötelező szégyenérzet kirekesztette tett bennünket.

De vajon hogyan reagáltunk rá? Folytattuk-e önmagunk kirekesztését némán, névtelenül? Vagy egyszer csak véget vetettünk neki. Ahogy most én. Nektek nem volna kedvetek hozzá?

Ha igen, írjatok. Írjátok meg a ti szövetségbe lépett, léptetett születek történetét. És a magatokét.

Vagy jobb lesz nekünk is, ahogy nekik, névtelen, néma tömeg maradni? Hisz végül is, itt vagyunk, túléltek az államosítást.

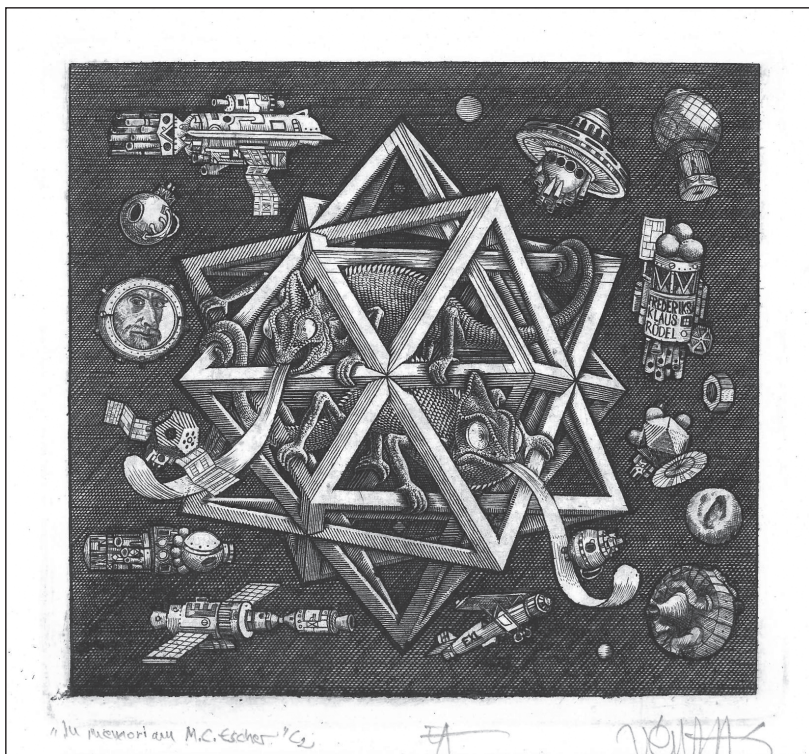
De aki nem, legalább arról emlékezzünk meg, gyerekek, aki nem bírta elviselni. Mit is? Hogy a földjével a becsületét is elvették. Hogy szégyellnie kellett magát azért, mert megfosztották valamitől, amiről azt hitte, az övé. És az övéié lesz egyszer.

De nem lett. Viszont talán ez tett bennünket, a leszármazottakat túlélő-bajnokokká. Vagy mégsem? Hagytuk magunkat lesöpörni, a szélére kerülni mindennek?

Hűségből. A szüleinkhez való hűségből. Hűen az ő sorsukhoz?

Mert képzeljétek, a fiam is jószívú, csupaszív, jóhumorú, mint apám.

És asztmás. Ma tudtam meg. Ti hogy vagytok?

VÉN Zoltán: *In memoriam M. L. Escher*